

Paschen, dat is dus niet, dat het nu uit is met deze wereld, waarin gevloekt, gehaat, gevochten, vermoord wordt. Het is wel de verkondiging, dat dit het laatste niet is. Evenwel, dit laatste is dan tevens het einde der gemeene gratie. De strijd van de cultuur tegen deze wereld doet denken aan het koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is. Beëlzebul drijft duivelen uit. En alle deze dingen worden zoo moede. Maar Paaschdag van de Kerk is ook haar Rust-dag. Komt tot Hem, die vermoeid en beladen zijt; nu geeft Hij rust. De Schepping, die bij God aangenaam is en 'teeuwig bij Hem uithoudt in welbehagen, vond haar Adam, haar eersten mensch. Deze nu is het Hoofd der Kerk. In haar vergadering is het leven, dat van den dood gered is.

Aan den éenen kant staan de défaitisten, en klagen, dat de wereld zichzelf niet meer redden kan. Denken helpt niet meer; in bibliotheken en in tijdschriften liggen kostbare gedachten als goudstof verspreid, maar daarmee kan de mensch zich niet voeden. Wij hebben uit den menscheelijken geest en het menscheelijken vermogen alles naar boven geperst wat eruit viel te halen aan ideeën en krachten. Maar hulp heeft het niet gebracht. Het is ook zoo.

Aan den anderen kant staan de mannen van de daad; van het herboren zelfbewustzijn; van den wil tot de macht. Hun bloed bruist en eischt. Hun geest dorst naar de prestatie. Hun verwachting is van den beste onder hen, den sterkste. Tranen tellen ze niet. Hun doel heiligt de middelen. Het algemeen belang praevaleert. Zij geven de cultuur haar toekomst, welverzekerd.

Maar Christus is tot deze wereld niet teruggekeerd uit Zijn graf. Noch om Zijn Naam te geven voor de cultuurwaaier; noch om dien boven allen naam verheerlijken Naam te binden aan de cultuurbranie. Ze blijven er beide wel, totdat Hij de opstanding der dooden geeft uit het wereldgraf.

Wij zijn in deze wereld. Het is ons alle dagen veel te zwaar. Hoe lang, Heere? Intusschen weten wij, zonder dat wij het bedacht hebben: het is ons geopenbaard. Intusschen leven wij, zonder dat wij onszelf verzorgen: het wordt ons gegeven. Intusschen hebben wij moed, dien wij niet onszelf inspreken. God is ook met hen, die sterven gaan; sterven, in den naam van den Opgestane. En God is met hen, die leven moeten; leven om als christenen te groeien en vrucht te dragen op den akker dezer wereld.

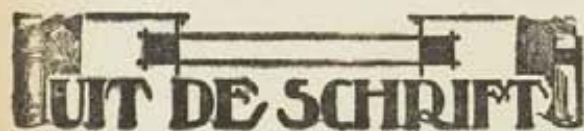
De levenden dringen naar het definitieve; naar den oogst; naar de zaligheid. Zij volgen den Eersteling. Zij leven in hope; en rekenen met al wat aan de vervulling der hope vooraf moet gaan: eerst de vruchtenrijping en daarna de sikkel.

Uit den Christus van Paschen leven, wil zeggen voor ons: leven in deze wereld; maar in onze noodzakelijke verbinding met allerlei factoren en vruchten der algemeene genade deze dingen ook zóó richten en schikken, dat dit ons werk bij zijn ondergang, die nu of ooit komt, sterven kan in den naam van den Verrezenen.

Wij stellen onzen nood en onzen levenswil veilig buiten de oude Schepping, zooals ze wordt gedragen door krachten der gemeene gratie; want de overwinning is in de nieuwe schepping, en haar krachten zijn die der bijzondere genade, gegeven in het Hoofd der Kerk. Veilig is slechts ons leven en onze actie, ons verminderen en achteruitgaan, ons floreeren en toenemen, in den Christus van het Paascheest.

W.

R. S.

Niet te veel vragen.

... zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben. Joh. 20:29 b.

Men heeft gezegd, dat de Heiland hier een levenswet formuleert voor de na Paschen nog komende eeuwen — niet zien en nochtans gelooven; alsof hier met Thomas een uitzondering gemaakt is, maar wij op zulk een uitzondering niet mogen rekenen; alsof dus voor Thomas de ergernis en dwaasheid van het evangelie door den Paaschvorst werd opgeheven en Thomas nu zien mocht, waar wij gelooven moeten. Het zou Thomas gemakkelijk gemaakt zijn, en daartegenover zou dan staan 't, zalig zijn zij', die het moeilijker hebben. En toch, is ooit voor iemand de ergernis en dwaasheid van het evangelie weggenomen geworden, is er iemand geweest — in dit geval Thomas b.v. — die niet behoeft te wandelen door geloof? Wij meenen van niet. En daarom mogen wij dezen kant niet uit met het woord van Christus, dat juist zoo speciaal gesproken werd. Immers dit woord van Christus is gesproken tot Thomas, die niet gedaan heeft, wat hij had moeten doen. Hij had moeten gelooven, toen de anderen hem zeiden, 'de Heere is waarlijk opgestaan', en voor dit zeggen 'bewijs' aanvoerden: 'wij hebben „gezien“ en „getast“'. Hij had uit hun woord en

uit hun bewijs moeten concludeeren, dan is deze Jezus van Nazareth, die mij de laatste dagen zooveel gedachten-worsteling gekost heeft, ook waarlijk de Christus, en dan weet ik nu 't geheim ook: Hij is niet alleen waarachtig mensch, Hij is ook waarachtig God. Want wie uit de dooden kan opstaan, moet die niet hebben oneindige kracht, en wie heeft zulk een kracht dan God alleen? Zoo had Thomas het getuigenis der andere apostelen voor betrouwbaar moeten houden, moeten zeggen: „het is mij genoeg, meer dan genoeg, gij hebt voor mij gelast, voor mij gezien“! En dit nu heeft Thomas niet gedaan. En hij had voor zich zelf, voor zijn persoon, den eisch gesteld van te moeten zien.

En wie voor zich meer vraagt, dan hij ambtelijk te hooren krijgt, die vraagt te veel, en wie zulks doet op Gods feesten, die loopt gevaar zich te „ergeren“, terwijl het licht zoo groot en schoon is. En zoo gezien wordt het woord van Christus ook duidelijk: zalig zijn zij, die niet „gezien“ hebben, maar die op den feestdag der kerk, in de kerk zeggen: het woord is mij genoeg — het wordt mij ambtelijk gezegd en ambtelijk bewezen, dat Jezus uit de dooden is opgestaan, Zijn teekenen in de handen, en in de zijde zijn mij ambtelijk geverifieerd: nu weet ik dat deze Jezus van Nazareth is de Christus, de Zoon van God, nu weet ik, dat ik God „gezien“ heb door de oogen en handen der apostelen. Het is mij vandaag genoeg te weten, dat in Hem oneindige kracht is, nu wil ik Hem o zoo graag belijden als Levensvorst, als mijn Heere en mijn God.

Zalig zijn zij, die niet gezien hebben, die zich vandaag vrijwillig binden aan het ambtelijk gezag: zij houden Hem niet tegen om ten hemel te varen, zij houden Hem niet op om te komen tot den grooten dag der kerk, de justitie van allen tegelijk, zij verhinderen Hem niet, om in de nu komende eeuwen het werk te voltooien, dat Hij doen moet. Zij willen vrijwillig wachten op Zijn tijd, op Zijn uur; zij vragen niet te veel voor zichzelf, omdat zij weten, dat Hij nog anderen roepen moet, dat Hij moet hebben de groote schaar van Psalm 22. Want Hem „zien“, Hem „tasten“ willen, dat is Hem ophouden, dat is Hem tegenwerken, dat is Hem verhinderen in Zijn rechte ambtsbediening in deze wereld — want moet Hij nu niet vergaderen de kerk uit alle geslachten der wereld, alle geslachten — zal ik dan vandaag vragen, of ik Hem „zien“ mag, o neem, ik zal vandaag ootmoedig belijden, dat Hij door en in de bediening van Zijn Woord, waarin Hij mij gepredikt is als de gekruiste, en opgestane, krachtiglijk bewezen heeft te zijn de zoon van God!

En wie vandaag meer vraagt, dan hij ambtelijk ontvangt, zijn schuld is grooter dan die van Thomas. Wij zullen ons dan houden aan de orde van Gods feestdagen: eerst de glorie der verlossing, openbaar geworden in de glorie Zijner opstanding, dan de aanschouwing van den glorie-vollen Verlosser zelf op het glorie-uur der kerk — en wie zich aan deze orde houdt, zijn feestlied behoeft er vandaag niet minder om te zijn, want Zijn KRACHT is openbaar geworden op Paschen, Zijn KRACHT, waarmee Hij ons in de hemelen zet.

Zoo blijft de oude waarheid: het feest is voor wie gelooft, dat geldt voor Thomas, en voor mij.

Niet te veel vragen! Zalig zijn zij, die na elke preek, die hun inzicht geeft, de goede belijdenis afleggen: Heere, gij zijt het, de Christus, de Zone Gods, ik geloof nu, dat Gij zijt de EEUWIGE LEVENDE en dat Gij Uw volk het EEUWIGE LEVEN GEEFT!

Thomas, gij en ik, wij zullen Hem niet ophouden....

H.

v. d. B.

Onze archeeg. Paschen en „leiding“.

Wij staan weer voor het Paascheest. En onze gedachten groeten onzen Koning. Neen, niet „onze gedachten“, maar wij hebben Hem te groeten. Wij hebben nu achter Hem aan te gaan, en alzoo de „navolging van Christus“ te betrachten. — Navolging, dat wil niet zeggen: imitatie. Imitatie van Christus, wordt het woord strikt genomen, is altijd zonde, beeldendienst, afgoderij, en, in dit alles, het staan naar een onmogelijkheid. De navolging van Christus is niet imiteeren, maar volgen. Niet na-doen, maar na-loopen. Achter Hem aan gaan. Hem laten voorgaan; weten, dat Hij onze leidman is, en dienovereenkomstig handelen. Hij immers heeft door zijn lijden en sterven het recht verworven, vóórlop te gaan. En op Paascheest heeft Hij de daad van dat vooraangaan-als-onze-veldheer willen beginnen. „Jesus geht voran“.

Zoo laat Paschen Hem zien als onzen „Archeeg“. Dat woord is uit den bijbel genomen. Reeds vroeger spraken wij er over.¹⁾ Wij treffen het woord in Handelingen 3:15; 5:31; Hebr. 2:10; 10:2. Wie deze plaatsen nagaat, vindt duidelijk het beeld van dezen „Archeeg“, of Leider, uit het

1) Tegschen „Ja“ en „Neen“, over den Satan.

woord zelf geteekend. Christus heet in Handelingen 3:15 de Archeeg des levens: „Jesus geht voran“. Hij is: „ein bahnbrechender Führer zum Leben“ (Zahn). Wij hoeven slechts de vitaliteit ons te herinneren van hen, die in onze dagen het „principe“ van den „Führer“ prediken, de taak ons in te denken, die zij hem toeschrijven, en hun eigen bereidheid om hem te volgen in zijn apriori gehoopt en geloofden krijgs-gang, om met één slag te weten, hoe dit archeeg-begrip in elk geval precies het tegenovergestelde moet zijn van het ideaal van den quietist. Het nieuwste woordenboek op het Nieuwe Testament herinnert ons dan ook er aan, dat de naam „archeeg“ oorspronkelijk beteekent den „heros“, den held, den grooten eersten burger-vader, den stichter eener stad. De heros heeft de stad gesticht, en ook vaak haar naam bepaald. Zoo wordt hij haar beschermheer. In wijderen zin beteekent het woord „archeeg“ dan iemand, die als de eerste oorzaak, als de „Urheber“, de stichter, van een beweging, een werk, een strooming, te zien is. Men ziet hem als het opperhoofd van zulk een beweging, zulk een strooming; hij is de overste over zijn leger-van-soldaten. In de Septuagint, een grieksche vertaling van het Oude Testament, is de archeeg meestal de politieke of militaire leider, de generalissimus van een volk, of van een volksdeel. Hij leidt de anderen, gaat voorop in den strijd, en wordt zóó, d.w.z. in den konkreten krijgsveld dienst van elken nieuwen dag, naar de dag-orde van dien dag, voor hen, die hem na-volgen, ook tot het voorbeeld, dat zij zich voor oogen stellen. Hun voorbeeld in het voeren van den strijd, dien zij samen voeren, zij met hem, zij, achter hem aan. Neen, de soldaten probeeren niet hem te imiteeren; den weg, waarlangs hij hun generaal werd, betreden zij niet; en in den oorlog gaat geen enkel goed soldaat zich aanstellen, als ware hij generaal. Zulk een imitatie ware revolutie; achter haar aan komt de zuiverste anarchie. Maar zij volgen hem na in zijn overgave aan de groote zaak. In zijn altijd daarvoor strijden, in zijn nimmer onderlaten van den strijd.

Wordt nu, met al deze feiten voor oogen Handelingen 3:15 gelezen, dan wordt duidelijk, wat met dien „archeeg des levens“ wordt bedoeld: en ook met zijn „leiding“: door Zijn opwekking, Zijn opstanding uit de dooden heeft Christus aan Zijn geloovigen de zekerheid gegeven, dat zij deelen zullen in de heerlijkheid van hun „heros“ Jezus Christus. Hun Koning voert ze aan, en voert ze daarin op in Zijn heerlijkheid. Zoo ongeveer ook wordt het bedoeld in Handelingen 5:31, waar Christus genoemd wordt als degene, dien God verhoogd heeft tot een archeeg-en-zaligmaker. En in het licht van deze opmerkingen zie men ook Hebr. 2:10 en 12:2. Christus, aldus 2:10, is Archeeg-der-behoudenis, der redding. Daar is weer, volgens Kittel, de Paaschgedachte in uitgesproken: vele broeders voert Hij, leidt Hij tot de heerlijkheid, tot het licht. Hij heeft dat gedaan, en is er aan begonnen, door Zijn gang naar het kruis, en Zijn opstijging van daaruit in de heerlijkheid. Prof. Grosheide vertaalt in deze plaats het woord „archeeg“ bij voorkeur als „bewerker“: bewerker der zaligheid. Maar ook hij houdt vol, dat de schrijver hier het oog heeft op het proces van de heilshistorie. Wanneer toch in datzelfde vers gezegd wordt, dat Christus velen tot de zaligheid leidt, dan wordt door Prof. Grosheide daaronder verstaan, dat hij ze brengt tot het hoogtepunt, tot het doel. Hij verhoogt hen daarin. Juist in Zijn hoedanigheid van archeeg brengt Christus de Zijnen tot het hoogtepunt-der-behoudenis. In Hebr. 12:2 wordt Jezus dan weer archeeg genoemd, in zooverre als Hij als onze „Adam“ God geloofd heeft, en aan dit geloof Zijn concrete openbarings- en heilshistorische „verwerklikking“ gegeven heeft (Kittel). Prof. Grosheide vertaalt hier het woord „archeeg“ weer als leidman, voorganger. En hij merkt op, dat Jezus het geloof standvastig heeft volgehouden. In dit volhardend vasthouden is Hij voorgegaan. „Hij bereikte het hoogtepunt“.

Zoo is in dezen titel „archeeg“ de Paascheerlijkheid van Christus volheerlijk uitgebeeld. En tevens is in dezen Hem gegeven eeretitel het begrip „leiding“ verduidelijkt. „Leiden“ wil zeggen: vooraangaan. Vooraangaan in den door de heils- en openbaringsgeschiedenis gelegden en gewezen weg. „Geleid worden“ is: dienst doen in het dien weg opgezonden leger; dienst doen achter Hem aan, naar de dagelijksche leger-orde.

* * *

Dat wij vandaag in dit Paaschnummer op deze dingen wijzen heeft zijn betekenis. Wij waren immers bezig, enkele dingen te zeggen naar aanleiding van het bekende geschrift van Ds Both: „Arbeiders in Zijn oogst“. Zooals reeds vroeger opgemerkt is: Ds Both zegt heel veel goede dingen, waarmee elk zich dadelijk vereenigen kan. Maar doordat hij zijn kritiek op bestaande toestanden, en zijn opwekkende heenwijzing naar wat bij anderen te aanschouwen is, wringt in het schema eener herhaalde vergelijking van kerk

en Oxfo-
van zijn
keurig
wromen
het ligt

Zoo is
velen ju-
meenen
zij spre-
leven.

Ds Bo-
vanden,
tingen,
nend is
hoofdstu-
heeft in
over de
kringen
gaan en
Jammer.
de daar-
schende
onrecht-
ningen,
schoone
beoorde-
eveneens
daarmee
Want D-
het dile-
steld; d-
meent b-
vijandig-
is dan d-
heeft de

O.j. k-
ten toer-
ex ungu-
Christus
kramp-
We mo-
„Het lev-
noodig.
t'ertijd
gebracht
stille tij-
in de
knoede
'tstil zij-
door 't
schrijven
soms d-
en schan-
de hand-
plichten
aan mo-
doen, r-
zonde
hebbe
duide
geschrif-
persoon-
zijn en
leiding“
huns H-
moet „g-
over on-
(Gods)
onzen
vroush

Ds Bo-
zijn beel-
anders
cheeg“
sequent-
doeling
ten in c-
ik ver-
heeten
geloof
ford-gro-
de meth-
schreven
me, dat
de stem
achter
been-cir-
volgen v-
wie een
worden
moed v-
veeren-
rad“ in
zoo ern-
den doe-
kenmerk
zullen
zijn“ n-
alleen
Both h-
Gods, h-

2) Ook
zijn voor
het zich
gemeene
dellijk
3) Spat

in Hande-
„Jesus geht
r Führer
his de vita-
lie in onze
rer" predi-
zij hem toe-
om hem te
in geloofden
en, hoe dit
het tegen-
al van den
het Nieuwe
aan, dat de
eekent den
sten burger-
ros heeft de
am bepaald.
In wijderen
dan iemand,
rheber", de
een stroo-
het opper-
strooming;
soldaten. In
ng van het
dal de poli-
issimus van
idt de ande-
wordt zóó,
van elken
van dien
ook tot het
stellen. Hun
ijd, dien zij
er hem aan,
hem te imi-
nieraal werd,
g gaat geen
als ware hij
olutie; ach-
archie. Maar
in de groote
in zijn nim-

ogen Hande-
lijk, wat met
oeld: en ook
ing. Zijn op-
us aan Zijn
il zij deelen
hies" Jezus
en voert ze
ongeveer ook
5:31, waar
dien God
gmaker. En
zie men ook
2:10, is Ar-
naar is weer,
n uitgespro-
Hij tot de
dat gedaan,
ng naar het
in de heer-
deze plaats
als „bewer-
ok hij houdt
heeft op het
anneer toch
hristus velen
r Prof. Gros-
s brengt tot
Hij verhoogt
l van archee-
ogtepunt-der-
us dan weer
Hij als onze
it geloof Zijn
che „verwer-
of. Grosheide
er als leids-
lat Jezus het
In dit vol-
nan. „Hij be-

de Paasch-
k uitgebeeld.
eeretitel het
en" wil zeg-
aan in den
gsgeschie-
weg. „Geleid
in weg opge-
em aan, naar

mer op deze
Wij waren
en naar aan-
an Ds Both:
eeds vroeger
el goede din-
neenigen kan
estaande too-
wijzing naar
is, wringt in
king van kerk

en Oxford-Groep²⁾, wordt vanzelf de bespreking van zijn geschrift bij de recensenten ook onwillekeurig in datzelfde vergelijkings-keurslijf ingewrongen. Men moet hun dat niet kwalijk nemen; het ligt aan den schrijver zelf.

Zoo is het dan ook volkomen begrijpelijk, dat velen juist op het Paascheest een anderen kant meenen te moeten uitgaan dan Ds Both, wanneer zij spreken over het begrip „leiding" in ons leven.

Ds Both heeft de leiding, die de geloovigen ontvangen, gebracht onder het aspect van de opvattingen, die de Oxford-Groep daarover heeft. Teeke-nend is reeds, dat hij daarover spreekt in een hoofdstuk over: „stil zijn en luisteren". Nu heeft in de pers reeds meer dan eens iets gestaan over de eigenaardige opvattingen, die men in de kringen der Oxford-Groep heeft over het ondergaan en verstaan van Gods „leiding" in het leven. Jammer genoeg spreekt ds Both niet breed over de daar ten aanzien van dit onderwerp heersche-nde opvattingen. Men zou hem dan ook groot onrecht doen, als men de zeer eigenaardige meening, die ginds heerschen, aan Ds Both in de schoenen schoof. Maar de op Ds Both en zijn beoordeelaars recenseerend toezien de schare zou eveneens zich bezondigen, als zij meende, dat daarmee nu het laatste woord gesproken was. Want Ds Both — we herhalen het — heeft ons het dilemma kerk-Oxford-groep voor oogen gesteld; de groep heeft de kerk veel te zeggen, meent hij. En dus is de vraag niet farizeeuwsch-vijandig afwerend, de vraag der recensenten: wat is dan die „leiding" in de Oxford-groep? en wat heeft de kerk daartegenover te stellen?

Oi kan men uit de in Ds Boths geschrift ten toon gestelde „klauw" den „leeuw" kennen: ex ungue leonem. We citeren: „Hoe kan ik Christus stuurman weten, zoolang ik zelf krampachtig 't stuur in handen houd? We moeten het Hem laten overnemen". „Het leven onder leiding heeft zekere vormen noodig. Luisteren naar God is noodig" („luistertijden"). „De Oxford-groep heeft velen weer gebracht de zegenrijke gewoonte van den morgenstille tijd". „Vóór den dag ons... verbergen in de goddelijke leiding, opdat het geen verknoeide dag worde". „Verwarde gedachten in 't stil zijn voor God worden tot rust gebracht door 't letten op Hem. De gedachten op te schrijven is uitnemend. Het hindert niet, of we soms dwaze dingen opschrijven; zonder schade en schande wordt niemand wijs. Bij gewone, voor de hand liggende, maar gemakkelijk verwaarloosde plichten worden we bepaald, op fouten gewezen, aan moeilijke dingen, die we liever niet zouden doen, rusteloos herinnerd. En als God bijzondere dingen van ons wil gedaan hebben, dan zal Hij het ons wel heel duidelijk zeggen." En zoo komt in Ds Boths geschrift telkens weer dat geloof in een zekere persoonlijke leiding Gods, verkregen door „stil-zijn en luisteren", naar voren. „Vertrouwen op leiding"; zij is „de onzichtbare tegenwoordigheid huns Heeren" bij de geloovigen. Deze „leiding" moet „gehoorzaamd" worden; zij oefent „lucht" over ons. „En dan is natuurlijk aan Zijn (Gods) kant alleen de leiding, en aan onzen kant de eenig geoorloofde levenshouding: ons laten leiden".

...

Ds Both vergeve mij, dat ik tegenover dit zijn beeld van Gods „leiding" op Paascheest iets anders stel. Ik stel er het begrip van onzen „Archee" tegenover, en aanvaard daarvan de consequentie. Ten volle erken ik de uitnemende bedoeling, waarmee Ds Both ons op ernstige fouten in ons leven wijst; ik geloof niet — dat zei ik verleden week — dat men het „kerngezond" heeten moet, gelijk sommigen het doen. Maar ik geloof evenmin, dat een verwijzing naar de Oxford-groep medicijn bieden kan. Want ik zie in de methodiek van het van die zijde ons voorgeschreven „stil-zijn-en-luisteren" een psychologisme, dat ons niet Gods stiel doet hooren, doch de stem van onszelf; ik zie daarin geen optrekken achter den Archee onzer belijdenis; doch een heen-cirkelen om ons zelf. Ik zie daarin geen volgen van de leger-order, die uit de Schrift, voor wie een open oog heeft voor de historie, gekend worden kan, tot neerwerping van allen hoogmoed van „vleesch en bloed", doch een moveeren-van-zichzelf, een „nemen van het stuur" in eigen handen, waartegen Ds Both juist zoo ernstig heeft gewaarschuwd. „Het geleid worden door den Geest van God wordt genoemd het kenmerk van het kind-zijn", zegt Ds Both. We zullen naar dat „kenmerk" en naar dat „kind-zijn" niet curieuselijk onderzoeken: we verwijzen alleen maar naar het Grieksch van den door Ds Both hier geciteerden bijbeltekst. De kinderen Gods, heet het daar, worden „geleid", „gevoerd".

2) Ook inzake de „leiding": „Hoe dankbaar moeten we zijn voor verschijnselen als van de Oxford-groep, blijk van het zich overal baanbrekende verlangen naar persoonlijke gemeenschap met God. De Kerk moet daar onmiddellijk haar leven in herkennen".

3) Spatiëring hier en daar van mij. K. S.

En dat past weer in het beeld van den Leger-overste, die zijn soldaten „voert", hun archee blijvende. En zoodra ik weer den band aan den Archee van Paascheest heb zien leggen, ben ik bang voor het quietistisch klinkend woordje „laten", dat Ds Both hier gebruikt. „Aan onzen kant", zoo zegt hij, is „de eenig geoorloofde levenshouding: ons laten leiden". Ik geloof dat niet. Het „zich laten leiden" (vooral in dat psychologistisch raam van opschrift-methodiek) vervang ik liever door het „mede-arbeider" Gods zijn; Hij gaat in Christus, den Paaschvorst, vooraan; ik volg, maar sla de hand aan het stuur; niet mijn gedachten opschrijvende, doch Zijn Schrift lezende en gehoorzamende.

„Wij kunnen ook met den Bijbel in de hand een leven leiden, dat practisch een leven naar eigen goeddunken is", zegt Ds Both terecht. Maar met die volgeschreven briefjes van onszelf voor oogen doen wij dat zeker, al willen wij het niet. Want in het opschrijven van mijn gedachten schrijft mijn oude mensch mee; maar in de Schrift heeft mijn oude mensch de hand niet gehad, halleluja.

Ds Both zal — ik zeg dit ter voorkoming van misverstand — dit laatste met mij eens zijn. Maar hij dringe ons dan ook geen schematiek op, welke de kerk tegenover de Oxford-groep stelt. Hij brenge haar en ons tegelijk en gelijkelijk onder de majesteit der Schrift, en werke met ons mee, gelijk ook ongetwijfeld zijn bedoeling wezen zal, het begrip „leiding" uit in direct verband met het Archee-zijn van onzen Heere Jezus Christus.

Want invallende gedachten opschrijven, dat kan goed zijn. Maar „de toovenaars kunnen het ook". Maar den band aan de heils- en openbaringsgeschiedenis leggen, en dien band gehoorzaam erkennen, dat kunnen alleen Mozes en Aäron, en de kudde van hen, die Israël ZIJN, o.m. óók daarin, dat zij Israël willen HEETEN. Het georganiseerde Israël.

Het Israël van den Archee van Paschen.

K. S.

4) Spatiëring van mij. K. S.

5) Zie enkele nummers hiervoor.

„Van de Heiligmaking, van de Heerlijkmaking en van het Rijk der Heerlijkheid."

Hedenmorgen ontving ik van dit bij de firma W. D. Meinema, Delft, van de hand van Dr A. Kuyper Jr. verschenen werk een present-exemplaar, dat de schrijver zoo vriendelijk was mij te zenden. Gaarne kondig ik het uitvoerige werk op deze plaats aan. Het is van gelijk karakter als de andere werken van den auteur: populair in den besten zin van het woord, klaar, en gereformeed. De dogmatische waarde van Dr Kuypers studie lijkt mij voornamelijk hierin te liggen, dat de schrijver den samenhang laat zien tusschen heilig- en heerlijkmaking. Dat is voor het leven, dat God vreest en zijn vrijmaking van Hem wacht, van het uiterste gewicht; het is de eenige manier, om te doen zien, dat „de hemel niet uit den hemel valt". Den schrijver mijn oprechten dank voor zijn vriendelijkheid en een hartelijken gelukwensch met de voltooiing van dezen arbeid.

K. S.

Een oud Paaschlied.

Aan het Paaschlied, dat men hieronder vindt afgedrukt, of liever: aan den bundel waarin het voorkomt, is een eigenaardige geschiedenis verbonden.

Deze bundel verscheen te 's Gravenhage in 1615, onder den titel: „Hymni ofte Loff-Sangen op de Christelycke Feest-Dagen, ende andersins". Had hij in onze dagen het licht gezien, dan zou ongetwijfeld het opschrift geluid hebben: „Proeve van bewerking van eenige Gezangen, te gebruiken in den Gereformeerden eeredienst".

Immers: deze verzameling van stichtelijke liederen dankte haar ontstaan aan een kerkelijke opdracht. Op de synode van Utrecht in 1612 was de vraag aan de orde gekomen, of het niet wenschelijk zou zijn om voor het liturgisch gebruik de „Eenige Gezangen" wat uit te breiden. Zooals te doen gebruikelijk is werden deputaten ad hoc benoemd, en de „Hymni ofte Loff-Sangen" vormden 't resultaat van hun werk.

Tot invoering ervan is het echter nooit gekomen, ondanks het feit, dat de deputaten in hun voorrede een uitvoerig pleidooi daarvoor leverden. In de bewogen tijden van 1617 en 1618 hadden de kerken wel wat anders te doen, dan zich met de gezangenkweste bezig te houden! Bovendien waren enkele der voorgestelde liederen niet vrij van remonstrantsche smetten, zoodat Voetius er een tamelijk ongunstig oordeel over geveld heeft.

Toch is dit bundeltje, dat in de 19de eeuw zelfs nog een keer herdrukt is, ook nu de kennis-neming waard. Het bevat, zegt het „Privilegie", dat de Staten-Generaal ervoor verleenden, de „oude Leyssen (= liederen), die vele aandachtige (= vrome) gemeene Luyden op Christelycke Feest-dagen in hare Huysen plachten te singen". De deputaten hadden er zich toe bepaald, om de onder het volk gangbare liederen eenigszins te fatsoeneeren en van passende wijzen te voorzien. Wij treffen hier dus de verzen aan, die in het

Christelijk huisgezin van drie eeuwen geleden op de kerkelijke feestdagen gezongen werden. Evenmin als de meeste van onze dergelijke liederen bezitten zij groote kunstwaarde. Toch is het jammer, dat zij zoo geheel en al in het vergeetboek zijn geraakt. Onze voorouders hebben er stichting bij gevonden, en in het gemeenschappelijk gezang ervan God gebeden en gedankt.

De volgende verzen vormen één van de „Hymni op Paschen", en werden gezongen op de wijze van Psalm 107.

Comt laat ons vrolijk singen,
En loven Godt den Heer:
Met heyl hy comt omringen
Zijn schaapkens swack en teer.
Des nieuwe Werelts Licht
Ons huyden (= heden) is verschenen,
Te geven reyn gesicht:
Den nacht is heel verdwenen.

Op wegh haar (= zich) vroegh begaven
De vrouwen na het Graff:
Men sagh se vlijtigh draven:
Zij sochlen Godes Staff.
Wat gaat Maria aan (= overkomt M.)
Dat zij niet is gedachtigh
Hoe Christus sou' verlaan
Des Doodts geweld seer prachtigh.

Wat wilt ghij in 't Graff soecken
Des Levens Vorst seer groot?
Voor hem vindt ghij de Doecken,
De Doodt heeft ghij gedoodt.
O crachtigh soet Fenijn!
(Hoe heerlyck zijn Godts wercken!)
De Doodt wordt Medicyn,
Daar Godt ons me' wil stercken.

Den Graff-steen ded' u schromen;
Want ghij vondt (= bevondt) u te swack:
Doch Godt verlost de vromen
Van sulcken on-gemack.
Godes Engel die comt aff
U troosten in u beven:
Maar 't Godde-looze Caff
Als Windt wordt wegh-gedreven.

Dit Wonder wilt niet swijgen,
(= verzwijgen)
Maar gaat, verteltet haast, (= snel)
Opdat weér wat moedts krijgen
Zijn Broederen verbaast. (= verslagen)
Zij waren nauw gegaan
Off Christus quam haar tegen
Hy ded' haar stille staan
En gaff-se sijnen Zegen.

Soo wil de Heere groeten
Die houden zijn Bevel:
Maar schrickelijck ontmoeten
Al die hier zijn rebel.
Dus laat ons desen Heldt
Steels volgen sonder dralen:
Die soo zijn gangen stelt
Hij rijckelijck sal betalen.

H. SMITSKAMP.

Clichévernieuwing in Passie- en Paaschpoëzie.

De geschiedenis van Passie- en Paaschpoëzie is — hoe kan het anders — die van de eene literaire traditie tot de andere.

Dank zij zijn Godsgave is de dichter roepingshalve cliché-verbreker en vormvernieuwer, en, indien roepingsgetrouw, traditieverstoorder en pionier der taalvernieuwing.

De meest intensieve cultuur van de taal van Adam tot den laatsten mensch is toevertrouwd aan den poët; in zijn cultiveering van de taal cultiveert hij de aarde, met een bijzondere verantwoordelijkheid, hem speciaal opgelegd. Van hem wien meer is gegeven, mag meer worden verwacht.

De dichter cultiveert, van het begin der wereld... tot aan haar ondergang, blind in de uitkomst, ziende in het gebod, — of starende op de uitkomst, blind voor 't gebod... Maar nooit zonder resultaat.

Want ook de vrucht van dezen arbeid, de wereldooft van het moeizaam zwoegende dichterschap, juichende of vloekende bezwijkend onder zijn aesthetisch-cultureelen last, wordt tot den laatsten korrel verzameld in de schuren van Gods eeuwigheid.

De gevallen mensch is een tragische figuur: al cultiveerende verovert hij de aarde... en wordt door die aarde geknecht.

De tragiek van den poët is deze: terwijl hij het braakliggende taalland van stukje tot beetje loswrikt, klonteren zich reeds weer de kluiten samen; de dichter slaat cliché's in stukken... en vóór zijn dood, veel eerder vaak, is zijn werk verworden tot... cliché.